

PENTATONIKA

Pentatonika je pro kytaristu v praxi asi nejpoužívanější stupnice. Je to nejjednodušší stupnice, která se velmi často používá ve všech hudebních stylech. Tato stupnice obsahuje pouze pět prvků, které se díky svému vhodnému intervalovému rozložení objevují i v řadě jiných stupnic. Proto pentatonikou můžeme v improvizaci nahradit jiné, komplikovanější stupnice. Tato stupnice je vlastní zejména rockové a bluesové hudbě. Např. pentatonika Cdur obsahuje tóny **C**

,
D

,
E

,
G

,
A

, mezi kterými jsou intervaly: C-D tón, D-E tón, E-G jeden a půl tónu, G-A tón a A-c jeden a půl tónu. Všimněte si, že všechny tóny obsažené v pentatonice jsou současně obsaženy i v nám známé jónské stupnici Cdur. Proto je tato stupnice jednou z těch, kterou můžeme pentatonikou nahradit a právě hraní církevních modů si velmi často pentatonikou zjednodušujeme.

S pentatonikou můžeme pracovat modálním způsobem obdobně jako s předchozí stupnicí Cdur. Pentatonika má pět prvků, proto existuje pět modů.

Vzdálenost od zákl. tónu (půltóny)	0	1	2
I. (přirozená durová) C	D	E	G
II. D	E	G	A
III. E	G	A	c
IV. G	A	c	d
V. (přirozená mollová) A	c	d	e

Z tabulky vidíme, že modus I. obsahuje velkou tercii, III. a V. malou tercii a mody II. a IV. tercii neobsahují. Čistou kvintu obsahují mody I., II., IV., a V. Modus II. kvintu neobsahuje. Na modu I. můžeme tedy postavit kvintakordakord **C**, na modu II. kvintakord **D** i **Dmi**, na modu III. **Emi**, popř.

Emi5

-

nebo

Emi5

+

Kytarová škola - díl 8

Napsal uživatel Petr Krumphanzl
Středa, 16 Únor 2005 04:00

, na modu IV.

G

i

Gmi

, a na modu V.

Ami

. Pokud budeme chtít postavit septakord, v modu I. můžeme vytvořit

C7

i

Cmaj7

, v modu II.

D7

nebo

Dmi7

, v modu III.

Emi7

, popř.

Emi7/5

-

nebo

Emi7/5

+

, v modu IV.

G7

,

Gmi7

,

Gmaj7

i

Gmi maj7

a v modu V.

Ami7

. Na všechny tyto akordy tedy můžeme hrát C pentatoniku.

Prstoklad jednotlivých modů pentatoniky C

Poloha všech tónů pentatoniky Cdur na hmatníku kytary

Jednotlivé "boxy", do kterých je rozdělen prstoklad pentatoniky jsou základní stavební kameny orientace na hmatníku kytary. Je účelné naučit se vztahovat prstoklady dalších stupnic právě k těmto boxům pentatoniky, protože jak jsem již výše uváděl, pentatonika je vzhledem ke svému rozložení tónů obsažena i v řadě jiných stupnic. Proto se prstoklady těchto složitějších stupnic naučíte snáze, pokud si je zapamatujete jako obohacení vhodného modu pentatoniky o další tóny (případně odchylku od pentatoniky, pokud některý tón pentatoniky do dané stupnice nepatří). Pokud se během improvizace "ztratíte", nebo si nejste jisti kterou stupnicí použít, pentatonikou většinou nic nezkazíte. Proto je vhodné mít pentatoniku dobře zažitou a používat jí jako rámeček, do kterého zasazujete další hudební materiál.

Boxy jsou navíc postaveny tak, že s výjimkou II. modu mají vždy rozsah čtyř polí na kytáře. Každý prst levé ruky tedy obsluhuje jedno políčko. (Např. v I. modu C pentatoniky ukazováček obsluhuje 7. políčko na všech strunách, prostředníček 8. políčko, prsteníček 9. políčko a malíček 10. políčko).

Určitou modifikací pentatonické stupnice je tzv. **dominantní pentatonika**, kterou můžeme použít v těch pasážích skladby, kde v doprovodu zní dominantní septakord. Např. v tónině Cdur je to akord **G7** (G, H, D, F). Přirozenou dominantní stupnicí by byla G mixolydická, což je vlastně C jónská. Pokud bychom tedy v tomto místě hráli jónskou stupnicí Cdur (C, D, E, F, G, A, H, c), je vše v pořádku. Všechny tóny akordu jsou i v použité stupnici. Pokud ale budeme hrát pouze pentatoniku Cdur, která obsahuje pouze tóny C, D, E, G, A, c, může improvizace působit jaksi "nepevně". Je to způsobeno tím, že z akordu G7 obsahuje použitá pentatonika pouze tóny G a D. Tóny H a F v pentatonice C obsaženy nejsou. Pokud tedy chceme potvrdit dominantu i v improvizaci, je dominantní pentatonika G vhodnou a jednoduchou stupnicí. (Podobná situace může nastat i v pasáži, kde zní subdominanta F (F, A, C), protože pentatonika C neobsahuje základní tón F. V tomto místě, pokud chceme potvrdit akord F však můžeme použít běžnou pentatoniku F dur - F, G, A, C, D, f).

Dominantní septakordy se ovšem často vyskytují jako tzv. mimotonální dominanta. Např. v tónině Cdur se může objevit akord **A7** (A, **C#**, E, G), **F7** (F, A, C, **E^b**), **E7** (E, **G#**, H, D) atd. I v těchto případech můžeme použít příslušnou dominantní pentatoniku.

Dominantní pentatonika C obsahuje tóny **C, D, E, G, B^b, c** (oproti pentatonice Cdur je nahrazen tón A tónem B ^b). Dominantní

septakord C7 obsahuje tóny C, E, G, B _b

a všechny tyto tóny jsou obsaženy i v dominantní pentatonice C. Dominantní pentatonika C

Kytarová škola - díl 8

Napsal uživatel Petr Krumphanzl
Středa, 16 Únor 2005 04:00

---

obsahuje navíc pouze tón D, který je obsažen v akordu C9 (C, E, G, B_b)

, d). Dominantní pentatonika je tedy vlastně rozklad dominantního nónového akordu. S touto stupnicí obvykle nepracujeme modálním způsobem, protože její použití je omezené pouze na popsané případy potvrzení dominantního septakordu, případně nónového akordu. Pro snažší hraní je však účelné rozdělit prstoklad dominantní pentatoniky do "boxů" odpovídajících prstokladům jednotlivých modů pentatoniky.

Prstoklad jednotlivých boxů dominantní pentatoniky C

Poloha všech tónů dominantní pentatoniky C na hmatníku kytary

Bluesová stupnice

Tato stupnice je charakteristická pro blues, rock n roll, jazz, ale i country a další hudební žánry. Skrývá v sobě velmi působivé melodické napětí způsobené tzv. blue tóny (blue notes). Jsou to: malá tercie, malá septima a zmenšená kvinta. Nejcharakterističtější tónem, který nejvíce utváří bluesový náboj je malá tercie. Díky tomu, že bluesová stupnice obsahuje malou i velkou tercii ji nelze jednoznačně zařadit ani jako durovou ani jako mollovou stupnici. Vzhledem k jejímu nejčastějšímu použití v durovému harmonickém schématu ji však považujeme za stupnici durovou. Toto nejčastější dvanáctitaktové bluesové schéma např. pro C dur je:

3 takty C, 1 takt C7, 2 takty F7, 1 takt C, 1 takt C7, 1 takt G7, 1 takt F7, 1 takt C7 a 1 takt G7.

Bluesová stupnice C obsahuje tóny: **C, E^b, E, F, G^b, G, B^b, c**. U této stupnice opět nemá smysl tvořit jednotlivé mody, ale prstoklad z praktických důvodů rozčleníme do boxů odpovídajících prstokladům pentatoniky.

Prstoklad jednotlivých boxů bluesové stupnice C

Rozmístění všech tónů bluesové stupnice C na hmatníku kytary

Z uvedených diagramů prstokladů vidíme, že hraní bluesová stupnice v plném tvaru je technicky poměrně obtížné. Všechny boxy mají rozsah pět polí, tzn. že nevystačíme s běžným prstokladem, kdy každý prst obsluhuje jedno políčko. Při pozornějším rozboru tónů obsažených v bluesové stupnici a intervaly mezi nimi, však zjistíme, že bluesová stupnice obsahuje **molovo u pentatoniku C**

- C, E

b

, F, G, B

b

.

Velmi často proto bluesovou stupnici nahrazujeme právě touto pentatonikou.

Další možnost, jak hrát do bluesové harmonie, je použít durovou pentatoniku (vzhledem k durovému harmonickému základu blues), kterou obohatíme o nejdůležitější bluesové tóny - malou tercii (vytváří charakteristický bluesový náboj) a malou septimu (je obsažena v dominantním septakordu, na kterém je blues postaveno). V případě blues v C potom dostaneme stupnici C, D, E^b, E, G, A, B^b, c. Tato stupnice bývá někdy nazývána **country-blue sovou stupnicí**

Kytarová škola - díl 8

Napsal uživatel Petr Krumphanzl
Středa, 16 Únor 2005 04:00

Prstoklad jednotlivých boxů country-bluesové stupnice C

Rozložení všech tónů country-bluesové stupnice C na hmatníku kytary